

"Kunteksto por framasono, liberpensulo, feministo kaj respublikano: Belén de Sárraga (1872-1950)"

Sylvia Hottinger-Craig

FREEMASONRY and CIVIL SOCIETY
UCLA

ETNE

CASA
de ALTOS
ESTUDIOS Don
Fernando
Ortiz
UNIVERSIDAD DE LA HABANA

Sylvia Hottinger Craig. irlandano. PhD en Nuntempa Historio de la Karolo la 3-a Universitato de Madrido, Hispanio. Majstro pri Tradukado-Studoj en la hispanan kaj la francan ĉe Dublin City University, Irlando. Licenciado en Hispanaj Lingvaj kaj Literaturaj Studoj ĉe la Universitato de Parizo IV kaj VIII, Francio. Ŝi kunlaboris en la Centro por Historiaj Studoj de Hispana Framasonismo ĉe la Universitato de Zaragozo, Hispanio ekde 2006. Ŝi iaj esplorintereso estas: fotado kiel historia dokumento, ina framasonismo, sociaj retoj, kaj la Interreto por historiistoj. Retpoŝ to: sylvia.hottinger@gmail.com.

Ricevita dato: 5-a de februaro 2013 - Akceptata dato: 11-a de aprilo 2013

Ŝi losilvortoj

Sárraga, Framasonismo, Respublikanismo, Feminismo, Tutamerika

Ŝi losilvortoj

Sárraga, framasonismo, respublikanismo, feminismo, tutamerika

Resumo

Belén de Sárraga (1893-1950) Hispana, framasona, Respublikana, liberpensulo kaj feminisma turneis Latin-Amerikon de 1907 ĝis 1931. Ŝi forlasis Hispanion kunportante sian politikan bagaĝon akiritan en periodo de frua respublikanismo. Tra la internaciaj framasonaj retoj li estis interliganta landojn kie li disvastigis siajn ideojn.

Ŝi efektivigis la originojn de feminismo kaj Tutamerikanismo en Latin-Ameriko, libera penso en Latin-Ameriko jam havis siajn adeptojn, multaj el ili ankaŭ framasonoj. Sed kio ŝi ajnas esti nerimarkita, estas ke ŝi sekvis la gvidliniojn proponitajn de la partoprenantoj de siaj aliĝoj. Tamen, en 1931 li revenis al Hispanio polarigita ene de la establitaj kadroj de la politikaj partioj dum sia foresto. Ĉi tiu verko provas kuntekstigi tiun karakteron ene de tempo kiu estis malhelpita per la okazaĵoj kiuj sekvis lin.

Resumo

Belén de Sárraga (1893-1950) framasonino, liberpensulo, respublikano kaj feminisma forlasis Hispanion en 1907 por ekloĝi kaj vojaĝi en Latin-Ameriko. Ŝi diskonigis ĉiujn framasonojn, liberpensulojn, respublikanajn kaj feminismajn politikojn kaj ideojn por kiuj ŝi batalis en Hispanio. Ŝi ankaŭ partoprenis en la kreado de nova ideo, la Respublikana Konfederacio de Latin-Amerikaj landoj tra antiklerikalismo kaj revolucio. Post la proklamo de la II-a Respubliko (1931-1939), de Sárraga revenis al Hispanio por trovi la politikon de la lando enfermita en polarigitaj partioj. Ĉi tiu artikolo estas provo kuntekstigi Belén de Sárraga ene de ŝiaj tempoj ĉar tiuj estis obskuritaj per la okazaĵoj kiuj devis sekvi, nome, la Civita Milito de Hispanio kaj 2-a Mondmilito.

© Sylvia Hottinger Craig kaj REHMLAC.

Scienca Konsilio: Miguel Guzmán-Stein (Universitato de Kostariko, Kostariko), José Antonio Ferrer Benimeli (Universitato de Zaragozo, Hispanio), Margaret Jacob (Universitato de Kalifornio Los-Anĝeleso, Usono Ŝtatoj), Eduardo Torres Cuevas (Universitato de Havano, Kubo), María Eugenia Vázquez Semadeni (Universitato de Kalifornio Los-Anĝeleso, Usono), Éric Saunier (Universitato de Havre, Francio), Andreas Önnersfors (Universitato de Lund, Svedio), Samuel Sánchez Gálvez (Universitato de Carlos Rafael Rodríguez de Cienfuegos, Kubo), Roberto Valdés Valle (Centramerika Universitato "José Simeón Cañas", Salvadoro), Céline Sala (Universitato de Perpinjano, Francio), Dominique Soucy (Universitato de Franche-Comté, Francio), Guillermo de los Reyes Heredia (Universitato de Houston, Usono), Felipe Santiago del Solar Guajardo (Universitato ARCIS, Santiago de Ĉilio), Carlos Francisco Martí nez Moreno (Nacia Aŭtonoma Universitato de Meksiko, Meksiko), Michel Goulart da Silva (Universitato do Estado de Santa Catarina, Brazilo)

Redaktoro: Yván Pozuelo Andrés (IES Labora Universitato de Gijón, Hispanio)

Direktoro: Ricardo Martí nez Esquivel (Universitato de Kostariko, Kostariko)

Retadreso: rehmlac.com/ Retpoŝ to:

info@rehmlac.com Poŝtkodo: 243-2300 San

José, Kostariko

Citita en:

akademio.edu

Aladino. WRLC. Bibliotekoj Katalogo

AFEHC. Asocio por la Antaŭ enigo de Historiaj Studoj en Mezameriko

Ĝorĝtaŭ na Biblioteko

CRICCAL, Sorbonne Nouvelle Universitato Parizo 3

CERGE EI. Portál elektronický ch časopisů . Universitato Karlova v Praze

Sekcio de Filozofio de la Centra Amerika Universitato "José Simeón Cañas"

Dialnet, Universitato de La Rioja

Dosierujo kaj kolektanto de ciferecaj rimedoj de la Ministerio de Kulturo de Hispanio

DOAJ. Directory of Open Access Journals

Framasonismo kaj Civil Society Program ĉe UCLA

Fudan University Library Akademia Rimeda Portalo

Akademia Guglo

Instituto por la Studo de la Amerikoj ĉe Universitato de Londono

Latindex (UNAM)

Latindex.ucr. Deponejo de ĵ urnalaj de la Universitato de Kostariko

Biblioteko-Katalogo de Universitato de Sudaŭ stralio

Virtuala Muzeo de la Historio de la Framasonismo de la UNED

La nova Mondo. Novaj Mondo

REDIAL. Eŭropa Reto de Informo kaj Dokumentado pri Latin-Ameriko

SID. Integrita Dokumentada Sistemo. Nacia Universitato de Kies

toronto publika biblioteko

UBO. Revuoj interrete. Komunuma Dokumentada Servo, Universitato de Okcidenta Bretagne

universia. Biblioteko de Rimedoj

Universitato de Wiscosin-Madison Bibliotekoj

Okcidenta Teologia Seminario. Beardslee Library Journals

tajpa permesilo
"Atribuo-Nekomerca-Samkondiĉe"

"Kunteksto por framasono, liberpensulo, feminisma kaj respublikano: Belén de Sárraga (1872-1950)"

Sylvia Hottinger-Craig

Enkonduko

Legante la malsamajn rakontojn skribitajn pri Belén de Sárraga, ni trovas ke ŝi ne observis la normigajn trajtojn kiuj diras kiel virino devus teni potencon: 1-a ili tenas ĝin sen plena investituro, 2-a ili devas teni ĝin kun la tri klasikaj votoj: malriĉeco, ĉasteco kaj obo, kaj; 3° ĉi iam tenu ĝin kun la rekonitaj klasikaj virtoj, kiuj estas fideleco kaj abnegacio¹. Sárraga ne observis tiujn normigajn trajtojn. Tial, ne devas surprizi nin, ke lia historiografia ĉeesto varias inter neĉeesto, tio estas, nevidebleco, ankaŭ traite multajn biografiajn studojn sur kiuj ĉi tiu verko baziĝas, kaj tamen, li ankaŭ estas kutime prezentita kiel ĉeesto bizara izolita kiu estis. atentigante kaj kontraŭ dirante sin de 1899 ĝis 1950 en Hispanio kaj granda parto de Latin-Ameriko.

Tamen, kiam ni enprofundiĝas en ŝian laboron kaj ŝian medion, ni trovas virinon, kiu aplikis ĉiujn gvidliniojn, kiuj ricevis al ŝi kaj en la framasonismo kaj en la respublikaj rondoj, en kiuj ŝi moviĝis. Kiel ne enkonduki la rakonton kaj la karakterizaĵojn de la historio de la nuna tempo de nia ĵus forpasinta kaj lamentata Don Julio Aróstegui?² Al la rakonto de Belén de Sárraga mankis kunteksto kun rakonto, kiu servis kiel ponto inter la politikaj praktikoj inter ĉi tiu. fino de la jarcentperiodo kaj la nia, dum inkluzivante ŝian anĝon kiel influan faktoron en nia studobjekto.

La virino kiu laboris kiel komizo en vendejo en Meksiko en la malfruaj 1840-aj jaroj ne estas la sama virino kiu estis parto de la meksika revolucia registaro, nek kiu parolis al miloj da homoj ĉe Respublikanaj mitingoj en 1902. En ĉi tiu laboro, la ŝian anĝoj estas Ili vidos en la agoj de la liberpensulo kaj, ni esperas, ke ĉi tiu rakonto iom klarigas, kia estis la mondo antaŭ la Hispana Enlanda Milito kaj la Dua Mondmilito, ĉar ĝi estis alia.

La baza ideologio de framasonismo, libera penso, feminismo kaj respublikanismo estis la sama: racio kaj egaleco. Respublikanismo venis de la Franca Revolucio kaj la Pariza Komunumo de 1871. "Feminismo," mi diris, [Valcárcel memorigas nin] estas la filo de raciismo, kiel estas la racia juro, la teorio de demokratio, la nova scienco, la vizio laika mondo... kaj ĉio, kion ni nomas moderneco"³ dum libera penso kaj framasonismo vivis proksime interplektitaj ĝis la Enlanda Milito, almenaŭ. Álvarez Lázaro priskribas la situacion jene: Sendube, framasonaj organizaĵoj ne povas esti

konfuzitaj kun liberpensuloj, sed la framasonismo donis grandan subtenon al liberpensuloj, kaj inverse. La

¹ Amelia Valcárcel, La politiko de virinoj. Feminismoj (Valencio: Universitato de Valencio, 2012), 116-117.

² Julio Aróstegui, Historiesploro: teorio kaj metodo (Madrid: Kritiko, 1995). Aróstegui, La rakonto vivis: pri la historio de la nuntempo (Madrid: Redakcia Alianco, 2004).

³ Valcárcel, La politiko de virinoj, 86.

La necedemo de la Katolika Eklezio kunigis ilin en komuna denominatoro: antiklerikalismo, sed la edziĝo inter ili, de instruado, toleremo, perfekteco de la homo precipe kaj homa progreso, ankaŭ devas esti serĉata en identeco de idealoj. Fakte, la konfuzo inter framasonismo kaj libera penso kuŝas en komuna programo de libereco. Ilia komuna punkto kontraŭ netolerema dogmatismo estis toleremo, krom libereco de konscio kaj penso kiel fundamentaj kolonoj⁴.

Kompreneble, estis proksima ligo, ĉar ili ĉiuj kunhavis la saman politikan scenaron de Eŭropo plena de espero kaj la solvo al ĉiuj problemoj estis libereco, egaleco kaj frateco, ŝtato kiu estus atingita per edukado kaj La scienco.

Sed la institucio, kiu estis kontraŭ tiu ĉi progreso, estis la Katolika Eklezio, kiu malakceptis sciencajn malkovrojn, kiu volis malhelpi laikan edukadon kaj kiu aliancis sin kun monarkioj kaj konservativaj registaroj en simbiozo, por ke ambaŭ konservu sian potencon. Kaj la politika polusiĝo de instituciigitaj partioj kaj la kvardek jaroj de frankismo malproksimigis nin de iuj politikaj tradicioj kiuj estis konservitaj en aliaj eŭropaj landoj kaj kiujn ni nun trovas denove en la teknologioj proponitaj al ni. Oni kreis asocion/grupon/penslernejon kun komuna celo, oni organizis eventojn kaj agadojn por kolekti monrimedojn, bankedojn, konferencojn, kaj ankaŭ estis farita revuo ĉirkaŭ tiu sama komuna temo.

Liberpensuloj estis klaraj, ke edukado estas la nura armilo por batali kontraŭ dogmo kaj atingi progreson. Tiuj novaj liberaluloj estis eĉ pli kontraŭ-potenculaj ol siaj antaŭuloj, la liberaluloj kaj konservativuloj de la unuaj eŭropaj konstitucioj. Por tiuj liberpensuloj la nura maniero kaŭzi ŝanĝon estis per edukado. Oni klopodis eduki per ĉiuj rimedoj kaj krei spacojn por ĝi, ĉu organizi asociojn por kunhavi interesojn aŭ agadojn por kunhavi scion kaj diskutojn. Noktlernejoj estis kreitaj por viraj kaj inaj laboristoj, por knaboj kaj knabinoj. Egaleco por ĉiuj estis serĉita, per tio, kion la francoj nomas ĝis nun laikeco.

Edukado kreus tiun egalecon tiel necesan por justa socio. La aktivuloj volis atingi la plej grandan nombron da homoj per la gazetaro, paroladoj kaj konferencoj en grandaj spacoj kiel teatroj aŭ kunvenejoj.

La gazetaro estis la nura maniero rapide komuniki kun la plej granda nombro da kleraj homoj. Ili laboris kiel pregrupoj kaj kiam ili decidis pri komuna celo, ili unuiĝis kun tiu celo malgraŭ siaj diferencoj ĝis ili povis. Ĉi tiuj politikaj venoj kaj iroj malfaciligis la studon de ĉi tiuj homoj: iliaj supreniroj, renkontiĝoj, malkonsentoj kaj malkonsentoj.

Kiam Belén de Sárraga decidis forlasi Hispanion en 1906, ŝi estis 34-jara. Naskita en Valadolido, ŝi jam fariĝis lerneja instruisto en Porto-Riko, ŝi revenis al Hispanio kie ŝi komencis siajn medicinistudojn en la Universitato de Barcelono. Filino de framasona militistaro

---

⁴ Pedro Álvarez Lázaro, "Hispana Framasonismo kaj liberpensado de Entresiglos", en Framasonismo en la historio de Hispanio, koord. José Antonio Ferrer Benimeli (Zaragoza: CEHME, 1989), 111.

Porto-Riko, ludanto kaj politika konspiranto, estis en kontinua movado tra la duoninsulo.

La avo de Belén, konata pedagogo el San-Juano, Fernando Ascensión de Sárraga y Aguyayo, instigis la junan Sárraga iĝi instruisto. Reveninte al Hispanio kun sia tuta familio en 1888, li renkontis Emilio Ferrero Balaguer, komercan reprezentanton, respublikanon kaj framasonon. Ŝi i moviĝis por vivi kun li en Barcelono en 1890, kunportante sian frateton Rafael. Ili geedziĝis en 1894 kaj havis tri infanojn: Libertad, Demófilo-Dantón kaj Victor-Volney.

Ili eble iris al Valencio fuĝante de la subpremo en Barcelono. Kion ni scias estas ke li komencis en la Severidad-loĝejo sub la nomo de Justeco en la aĝo de 22 en 1896. Marí a José Lacalzada citas al ni la priskribon de sia incizo:

Post la ceremonio, frato Cazalla sendis entuziasman gratulon al la nova fratino, igante ŝi in vidi la grandajn horizontojn, kiuj estus antaŭ ŝi iaj okuloj, kiom multe ŝi i povus fari en la nomo de la framasonismo, altirinte la virinon al si kaj emancipante sian konsciencon, enkarcerigitan. hodiaŭ per la zorgoj, kiuj steriligas la konkerojn, kiujn la homoj akiras en siaj bataloj kontraŭ fanatikeco kaj nescio. [...] ankaŭ havas framasonismon fratino, kiu donas al ŝi tagojn de gloro kaj preparas brilajn triumfojn por ŝi," ŝi i estis konsilita pri sia rolo en la loĝejo. Ŝi ia misio estis labori kaj altiri aliajn virinojn al lumo, konscio kaj scio. Ĉeestinte kiel reprezentanto de la Loĝejo Virtud de Málaga en la internaciajn konferencojn de liberpensuloj, li engaĝiĝis en ili, kiel ĉiuj aliaj partoprenantoj kaj ĉeestantoj, ne nur konsciigi la loĝantaron pri la damaĝo kiun la eklezio kaŭ zis, sed ankaŭ konsciigi virinojn, kiuj batalis por akiri la samajn politikajn rajtojn kiel viroj⁵

Krome, lia aliĝo al la federacia respublikana partio de Pi y Margall, ebligis por kombini siajn du ideologiojn en sia politika agado.

Povas ankaŭ esti, ke ili iris loĝi en Valencio pro la laboro de Ferrero. Sárraga kiu jam havis ĵ urnalisman kaj organizan sperton laborante kun la grupo de virinoj konataj kiel la virinoj de Gracia, la barcelona kvartalo, en la proteststrikaj organizitaj kontraŭ la cenzuro de la sciencmanlibroj de Odón kaj kunlaborante kun la Torĉo. De Valencio ili translokiĝis al Malago sed ĉi-foje kun klara politika celo, kiun ili sukcese renkontis. Unue ili kreis la Malagan Federacion de Laboristaj Rezistaj Societoj, samtempe ke ili malfermis laikajn lernejojn kaj fondis asociojn por kaj de virinoj.

Tiujn laborojn ili faris en ambaŭ urboj. Tamen plej sukcesa estis la Malaga Federacio de Laboristaj Rezistaj Societoj. Sekvante la gvidliniojn de la respublikana politikisto Salmerón, ĉiuj malsamaj respublikanaj grupoj de maldekstre dekstren kolektiĝis por la parlamentaj elektoj de 1903. La federacioj de Societades de Resistencia Obreros venis grupigi ĝis 9000 homojn en kunveno de la Respublikana Unio. en 1902, la gazetaro raportis ke proksimume 9,000 homoj kolektiĝis por aŭ di Emilio Ferrero, Antonio Azuaga, Leandro Ramí rez, Belén Sárraga, Rodrigo Soriano.

---

⁵ Marí a José Lacalzada de Mateo, Virinoj en Framasonismo. Historia fono inter lumoj kaj ombroj (1868-1938) (Barcelono: El Clavel, 2006), 156.

kaj Alejandro Lerroux. Jaron poste, ili kolektis 12,000 respublikanojn reprezentante 50,000 laboristojn. La respublikanoj estis sukcesintaj kuniĝi danke al politiko de ideologia ne-aliĝo flanke de la kandidatoj. En Malago, Emilio Ferrero estis unu el la membroj de la Provinca Organiza Komisiono por prepari la Respublikanan censon kaj organizi la elektodistrikton. Ili bezonis financon por krei informan revuon sed ili ne ricevis ĝin. Ili ankaŭ ne sukcesis resti unuiĝintaj, ĉar la federacioj memstare prezentis kandidatojn por la elektoj en la lasta momento pro malkonsento pri menciitaj kandidatiĝoj.⁶ Jam en tiu ĉi tempo Belén de Sárraga komencis elstari pro siaj grandaj retorikaj kapabloj kaj sia scena personeco. En lia kampanjo subteni la Germinal-grupon, li sukcesis

pleniĝi teatron kun 2,000 homoj. Ŝi estis la plej emblema por sia elokventeco kaj por esti aktiva politika virino. La manko de nunaj amaskomunikiloj malebligis, ke ĉiuj politike aktivaj virinoj estu samtempe konataj⁷, kaj ke ili volis fizike manifestaci ĉar ili faris tion nur en ekstremaj kazoj de protesto kaj kutimis apelacii al egaleco kaj libereco de konscio per la skriba gazetaro kaj koncernaj organizoj.

Lia aliĝo al la rajto je religia libereco kaj la apartigo de la Eklezio disde la Ŝtato, tiel evidenta hodiaŭ, havis tiutempe gravajn sociajn sekvojn por la provoj de egaleco, demokratio kaj laboristaj rajtoj. La liberpensulo estis do kontraŭ la dogmo de la Katolika Eklezio, ĉar ĉi tio, krom dogma, estis kontraŭ la scienco. La potenco de la Eklezio apogis sur du kolonoj: edukado, kiu iris kontraŭ scienco, kaj virinoj, kiujn ĝi kontrolis per konfeso. Samtempe ke la Eklezio subtenis la monarkion, ĝi ankaŭ metis malhelpojn al scienco kaj ajna jura aŭ socia ago sendependa de virinoj. Krome, liberpensuloj kredis je libera amo, kaj la gepatroj de Sárraga geedziĝis du jarojn post kiam ŝi estis naskita. Praktiko kiu skandalis la tradician burĝaron kaj la Eklezion.

Belén de Sárraga decidis forlasi Hispanion pro diversaj kialoj, kiuj ĝis nun atingis nin estis antaŭ ĉio la manko de spaco, kie ŝi povis plenumi sian laboron kiel verkistino kaj propagandisto, ĉar ŝi sentis sin minacata de la aŭtoritatoj. Ni havas du datojn por la komenco de lia latinamerika aventuro, unu estas 1900 kaj, ĉar li vojaĝis al Latin-Ameriko en 1900, li revenis al Hispanio por foriri denove en 1907.

Ni scias, ke li havis problemojn kun la aŭtoritatoj plurfoje. Laŭ Campos⁸, jam en 1893 en akto en Bilbao⁹, Ili provis veneni ŝin. Dum trajnvojaĝo ili provis ponardi ŝin kaj ŝi defendis sin per revolvero en la mano. En 1896 ŝi estis membro de la Asocio de Liberpensantaj Virinoj de la barcelona kvartalo de Gracia, organizo kiu estis

⁶ F. Arcas Cubero, "Kontribuo al la historio de Malaga respublikanismo: la "Respublikana Unio" kaj la elektoj de 1903", Boética. Studoj en Arto, Geografio kaj Historio 5 (1982): 225-257.

⁷ En la medio de Belén Sárraga, kaj en Hispanio kaj en Latin-Ameriko, aliaj nomoj de virinoj apartenantaj al framasonismo, liberpensuloj kaj framasonoj same kiel postaj generacioj.

⁸ Mauricio Javier Campos, "Belén de Sárraga. Vivo kaj Feminisma Revolucio" [citita la 15-an de aŭgusto 2012]: havebla ĉe http://librosgratis.net/book/belen-de-sarraga-vida-y-revolucion-feminista_87048.html

⁹ La Publicidad, 1902 mencias ke Belén de Sárraga suferis indigeston en Bilbao [citita la 15-an de aŭgusto 2012]: havebla ĉe <http://mdc2.cbuc.cat/cdm/compoundobject/collection/publi2/id/1206/show/1191/rec/60>

malpermesite de la guberniestro kaj kiu kaŭzis lian areston. Reen en Valencio, li partoprenis en kampanjoj kaj manifestacioj en subteno de kuba sendependeco kaj kontraŭ la monarkio.

La 7-an de junio 1896 ŝi estis arestita pro siaj artikoloj kiel morala instiganto. En aŭgusto 1896 ŝi estis arestita dum sendependisma manifestacio kaj malliberigita. Plurfoje ili fermis la gazeton. Li ankaŭ kunlaboris kun Lerroux tiun saman jaron en la kampanjo kontraŭ amasarestoj kaj torturo, pro kio la revizio de la Montjuich-proceso estis petita. En 1904, li akuzis la soldaton en pagendaĵo de la Filipina Insuloj je mortigado de José Rizal:

Instigita de la politikaj cirkonstancoj kaj la kontinuaj fermoj de ŝia semajnaĵo kaj la respektivaj juĝaj procedoj kiuj sennombraj fojoj kondukis ŝin al malliberejo kaj du mortprovoj. En 1906 li decidis elmigriĝi dum kelkaj jaroj, kiujn li dediĉis al travojaĝado de Latin-Ameriko, intermetante tiujn vojaĝojn kun sporadaj vizitoj al Portugalio¹⁰.

Ni havas la version de lia persekuto de framasonismo en la verko de Premanes kiu ratifas la version de Campos. La edzo de Sárraga, Ferrero skribas:

Efektive, Belén Sárraga, mia edzino, havis la honoron esti malliberigita, ne unufoje sed plurfoje, kaj ne en Kartageno sed en Barcelono, iun tagon pro prezento de la statutoj de liberpensa socio de virinoj, en Valencio por defendante la Respublikon de La Libera Konscienco, du tagojn kaj en alia okazo tri monatojn por subteni en la gazetaro kaj surstrate antaŭ la akuzoj de la polico, ke estis fifamo, ke la filoj de la riĉuloj, la monaĥoj kaj la seminarianoj, kiuj ne militis ili estas senutilaj kaj anstataŭe, oni sendis al ŝi la infanojn de malriĉuloj, kies foresto de hejmo alportis ruinon kaj mizeron al la familio. Lastatempe en Murcio pro voli okazigi respublikanan mitingon. Belén Sárraga estis en malliberejo por defendi tiajn justajn aferojn kaj pretas reveni al ĝi kiam necese¹¹.

La komenco de Panamerikanismo

Sekve de liaj arestoj en Hispanio, kaj des pli post lia partopreno en la I Internacia Kongreso de Liberpensuloj en Bonaero en 1906, de Sárraga vojaĝis inter Eŭropo kaj Latin-Ameriko. Tiu ĉi unua kongreso de 1906 estis la malfermo de la usonaj liberpensuloj al la mondo. Belén de Sárraga partoprenis kiel reprezentanto de la Virtud-loĝejo en Malago, kiel ŝi jam faris en la kongresoj de liberpensuloj ekde tiu en Ĝenevo okazis en 1902. Sed tio estis precipe grava ĉar, krom trakti la temon de antiklerikalismo, pacismo kaj feminismo; kaj apogado de eksedziĝo, estis kie la ideo kiu estus nomita Pan-Amerikanismo komenciĝis. En tiu ĉi kongreso la hispanoj kreis la Hispanan Respublikanan Federacion en Ameriko. Estis sufiĉe multaj hispanaj respublikanoj migrantaj al la nova sendependa Ameriko. En Hispanujo, la subtenantoj de la Katolika Eklezio estis sukcesintaj fermi la laikajn lernejojn, kaj la liberpensuloj, estante almenaŭ aliancanoj de la anarkiistoj, suferis reprezaliojn pro la faritaj atakoj, se ne,

¹⁰ Rosa Elvira Premanes García, Ina Framasonismo en Hispanio. Du jarcentoj da historio por egaleco (Madrid: The Waterfall Books, 2012), 154.

¹¹ Premanes García, Ina Framasonismo en Hispanio, 152

pro strikoj kaj aliaj sociaj streĉitecoj. La federacia respublikana ideologio povus esti efektivigita ĉie en Latin-Ameriko. Ramos rakontas ĝin tiel:

Belén de Sárraga estis fundamenta peco en la gravedeca procezo de Tutamerikanismo. Li asertis en siaj skribaĵoj, ke Ameriko estas vokita esti "promesita tero" por la sortoj de la mondo kaj ke ĝiaj popoloj devus prepariĝi por tiu "granda laboro" kun la efektivigo de la latinamerika federacio. En sia rolo de virina gvidistino, ŝi vekis la entuziasmon de multaj homoj. - Ni atendis vin, komentis Dulce María Borrero, ravita - ankoraŭ malproksime de atingi sian famon kiel verkistino-, kiam ŝi iĝis Belén de Sárraga dum sia unua vizito al Kubo en 1912.

Ĉi tiu iniciato de Latin-Ameriko kunigita de komuna lingvo kaj sufero; tiu de la tradiciaj kolonioj kaj la subpremo de fanatikaj institucioj kiel la Katolika Eklezio, povus esti liberigita de nescio kaj malriĉeco danke al edukado, sociaj rajtoj kaj reciproka subteno en la revolucio. Ĉi tiu iniciato estis promociita de Rafael Calzado kaj Carlos Malagarriga. La politika akompananto de Belén de Sárraga en tiu kongreso estis Fernando Lozano, Demófilo. De tiam ambaŭ adaptus fortan iberan kaj tutamerikan enhavon en siaj skribaĵoj. Nia federalisto parolis pri Latin-Ameriko kiel la lando de promeso por lanĉi la latinamerikan federacion. Krom daŭrigi favore al egaleco por virinoj.

Kompreneble, la profesio de propagandisto¹³ ekzistis sub tiu nomo, kaj ĝi estis respektata profesio. Sárraga estis uzanta la retojn kiuj estis disponigitaj al li de framasonismo por antaŭenigi federaciismon, feminismon kaj antiklerikalismon, sed ĉu ĝi estis antaŭpensita retroprojekto tiucele aŭ serio de cirkonstancoj kiuj kondukis lin al ili restas por vidi. determini. Álvarez Junco, en sia laboro pri Lerroux, priskribas kio kaj kiel tiuj propagandaj amaskunvenoj estis:

Kvankam foje, la kunveno estis nomita sub la nomo de "protesta ago" (kontraŭ voĉdona falsigo, limigo de liberecoj...) aŭ "solidareco" (kun strikantoj, kun sociaj malliberuloj, ktp.), ĝia vera nomo - kaj tiu kiu, efektive, ofte ricevas - devus esti de "respublikana aserto". Kiam "la popolo" renkontiĝas, temas pri pruvo de la ekzisto de nova kolektiva protagonisto, kies rajtoj la ŝtato rifuzas rekonigi. El tiu vidpunkto, la renkontiĝo estas celo en si mem kaj ĝia nura okazigo estas jam sukcesa, ĉar la nura publika apero de la nova kolektiva temo supozas defion kontraŭ la establita publika ordo¹⁴.

Krom esti amuzaj, ili sekvis kelkajn gvidliniojn:

Grave estas, ke la paroladoj estis fajraj, ke en "la bela ago" regis la plej granda entuziasmo" kaj ke la publiko forlasis "la maron de plezuro".

¹² MD Ramos, "Belén de Sárraga: laboristo de sekularismo, feminismo kaj Tutamerikanismo en la mondo Ibera", Boetica. Studoj en Arto, Geografio kaj Historio 28 (2006): 705.

¹³Vidu la ligilon pri Lozano por vidi la estimindan figuron de la propagandisto [citita la 15-an de januaro 2013]: havebla ĉe <http://www.filosofia.org/ave/001/a340.htm>

¹⁴J. Álvarez Junco, La Imperiestro de la Paralelo. Lerroux kaj populisma demagogio (Barcelono: RBA, 2011), 195.

Estus, skribas kronikisto, "malsaĝa aserto" provi resumi "ĉi tiun mirindan mitingon".

Ambaŭ aspektoj -ludemaj kaj subfosaj- estis intime miksitaj en la realo. La mitingo estis spektaklo kaj amuza, sed ĝia festado estis akompanita de streĉiteco kun la aŭtoritatoj. Ofte estis problemoj akiri permeson por okazigi la eventon, precipe en urbetoj¹⁵.

Krome, Álvarez Junco klarigas pro kio Sárraga estis tiom kritikita, la parola perforto en siaj paroladoj, interpretita kiel instigo al perforto:

La instigo al perforto ne interesas ĉi-momente en la analizo, sed prefere la sento de danĝero, kiu trairas la ĉambron kaj la aŭtoritato de aŭtoritato, kiu ĉirkaŭas la parolanton. [...] Pli ol aŭtentika klimato de danĝero aŭ minaco, pli ol instigo al tuja ekzercado de perforto, kio ekzistas estas rita deklaro de kuraĝo, de volo morti por la afero. Kaj ĉi tio ne nur de la gvidanto, kiu elsendas la bravaĉon, sed ankaŭ de la publiko, kiu aplaŭdas kaj gajigas sed poste revenas hejmen por voĉdoni, kelkajn tagojn poste, kiel oni rekomendis ilin.// En la mitingo, do, povas esti granda parola perforto, sed certe ne estas tragedio¹⁶.

Estas klare, ke lia politika kaj propaganda trejnado estis sendube respublikana. Ĉi tiujn trajtojn ni trovas en ĉiuj atestoj de liaj mitingoj kaj en Hispanio kaj en Latin-Ameriko.

Komence de la jarcento, inter 1900 kaj 1907, li plurfoje vizitis Latin-Amerikon, ni supozas, ke dubante kie ekloĝi en Urugvajo, kiu kune kun Kostariko, estis unu el la plej liberalaj landoj kaj libera de la influo de klerikalismo. De Bonaero ŝi iris al Mendoza invitite de la Luz de Hiram Lodge. Li travojaĝis ankaŭ aliajn argentinajn urbojn vizitante malsamajn liberpensajn centrojn kaj framasonajn loĝojn. Fakte, ni dividis lian restadon en Latin-Ameriko kronologie, en la tri landoj, en kiuj li vivis: Urugvajo, Argentino, Meksiko antaŭ sia ekzilo kaj poste traktas tre mallonge, kion ni scias pri liaj vojaĝoj?

Urugvajo

Li moviĝis al Montevideo, havante ĝin kiel la centro de operacioj por siaj vojaĝoj. Li ekloĝis en Montevideo en 1907 kun siaj filoj Demófilo-Dantón kaj Victor-Volney. Libereco devintus jam morti pro varmego en Hispanio. En 1907 li komencis verki ĉe la Liberal de Montevideo sed daŭre vojaĝis, kun restadoj en Portugalio antaŭ kaj post la Respubliko de tiu lando en 1910. Li partoprenis la Kongreson de Liberpensuloj en Lisbono en 1909 kaj partoprenis la kreadon de la Respublikana Ligo de Portugalaj Virinoj, la unua tia ento en tiu lando. Ŝia admiro por ŝia amiko, la framasona politikisto José Battle y Ordoñez, igis ŝin dediĉi ŝian libron, *El Clericalismo en América*, publikigita en Lisbono en 1915 kiel

¹⁵ Álvarez Junco, *La Imperiestro*, 191.

¹⁶ Álvarez Junco, *La Imperiestro*, 195-196.